

INSTITUCIONS FINANCERES⁸¹

RESUM

Malgrat el gir alcista del tipus d'interès del BCE al final de l'any, les entitats bancàries han seguit la tendència dels darrers exercicis d'incrementar el volum de crèdits concedits un 24,2%, de manera que se situen els 29.564 milions d'euros. Si bé són diferents els elements que contribueixen a explicar aquesta realitat, un factor clau és la situació que marca l'activitat immobiliària, que es caracteritza en els darrers anys per una creixent demanda de garanties hipotecàries. Així, amb les dades del mes de desembre del 2005, les Illes Balears són la comunitat autònoma amb un major nombre de finques amb hipoteques constituïdes per cada cent mil habitants (7.089 hipoteques).

S'ha de destacar que els dipòsits que gestionen les entitats bancàries també s'han incrementat un 3,1%, si bé a un ritme considerablement inferior al de l'any anterior. Conseqüentment, el saldo net en la intermediació bancària —definit com la diferència entre els crèdits nets totals i els dipòsits nets totals— mostra que a les Balears hi ha una tendència clarament ascendent en el recurs del crèdit en termes relatius respecte del creixement dels dipòsits. I encara més: les Illes són la comunitat autònoma que presenta, relativament, un major volum de crèdits en relació amb els dipòsits.

Cal subratllar que les caixes d'estalvis han consolidat el lideratge, tant en la concessió de crèdits com en la captació de dipòsits. Així, en els darrers anys les caixes han apostat per expandir el negoci mitjançant la diversificació de productes i també la geogràfica, sense oblidar els reptes d'innovació productiva i tecnològica. En qualsevol cas, les Illes Balears es caracteritzen per un elevat grau de bancarització, ja que són, després de La Rioja i d'Aragó, la comunitat autònoma amb una menor proporció d'habitants per oficina.

A pesar que les oficines bancàries que operen a les Balears presenten un menor grau de productivitat que en l'àmbit nacional, tant en la concessió de crèdits com en la captació de dipòsits s'han produït millores considerables en la productivitat de l'oficina bancària a les Illes. Així, han concedit, per terme mitjà, 4.590 milers d'euros més en concepte de crèdits l'any 2005 que el 2004 i han captat 137,92 milers d'euros més, per al mateix període de temps, en forma de dipòsits.

D'altra banda, la Societat de Garantia Reciproca de les Balears ISBA al llarg del 2005, ha permès que es creassin 114 noves empreses, al temps que ha fet possible crear 355 nous llocs de feina, xifres que superen notablement les dels exercicis anteriors.

Finalment, les empreses de les Illes Balears que cotitzen en el mercat borsari varen tancar l'exercici amb revaloritzacions anuals dels valors superiors a la del principal índex de referència del mercat espanyol: l'Ibex-35.

11.1.

INTRODUCCIÓ

Els mercats i les institucions financeres són un element central en els models de creixement regional, com demostren els nombrosos estudis empírics, en concloure que un eficient funcionament dels mercats i de les institucions financeres constitueix un element impulsor per dinamitzar l'activitat econòmica. En aquest sentit, atès que en els darrers anys l'evolució econòmica de les Illes Balears —de la mateixa forma que ha succeït en altres indrets d'Espanya— se sustenta en gran manera en el consum i en el sector de la construcció, no resulta estrany que el finançament tant de les llars com de les empreses —i també dels seus fluxos d'estalvi, que afecten directament i significativa el consum i la inversió— acabi influïent de manera important els patrons de creixement econòmic de les Illes.

L'objectiu en aquest apartat és conèixer les característiques principals de les institucions financeres que han operat en el marc de l'economia balear el 2005, un any en el qual el Banc Central Europeu ha complert les previsions dels analistes, ja que el mes de desembre va augmentar el tipus bàsic de la zona euro un quart de punt, fins al nivell del 2,25%, la primera pujada de tipus de la institució monetària

81. Agraïm a Lluís Moyà Bareche la col·laboració i l'ajuda en l'elaboració d'aquest apartat.

europea en cinc anys.⁸² Com va reconèixer el seu president, Jean-Claude Trichet, aquesta decisió es basa en la necessitat d'estabilitzar la inflació a la zona euro i també té la finalitat de contrarestar l'impacte de l'alça del preu del petroli i frenar les alces dels mercats hipotecaris d'alguns països, com Espanya o Irlanda.

Amb aquest propòsit, i atès que a les Illes Balears —com passa a escala de l'Estat espanyol i en molts d'altres països desenvolupats— el finançament extern necessari per materialitzar els projectes d'inversió empresarial passa, en la majoria de casos, per sol·licitar el crèdit a les entitats bancàries, s'estudia en primer lloc el comportament d'aquestes entitats durant el 2005. A més, en els darrers anys les petites i mitjanes empreses de les Balears disposen d'una institució que els permet accedir al finançament amb unes condicions més favorables: és la Societat de Garantia Recíproca ISBA, que també és objecte d'estudi en aquest capítol. Finalment, cal fer referència a l'evolució que ha seguit el mercat borsari, un mercat que és una referència cada dia amb una major importància, tant per a les empreses de les Balears que hi cotitzen com per als estalviadors financers a l'hora de canalitzar els fluxos financers.

11.2.

LES ENTITATS BANCÀRIES

Atesa la importància que tenen les entitats bancàries per a les Illes Balears, en el primer subapartat ens detindrem a analit-

zar-les. Així, s'estudien aspectes com la dimensió i l'evolució de la xarxa d'oficines, el servei bancari, les principals activitats del costat de l'actiu (els crèdits, els efectes de comerç retornats, les hipoteques) i del passiu (els dipòsits), el flux financer i la productivitat d'aquestes entitats durant el 2005.

11.2.1. LA DIMENSÍO DE LA XARXA D'OFICINES

El nombre d'oficines de dipòsit operatives arreu del territori balear resulta un indicador estructural bàsic de la configuració del sistema financer de l'arxipèlag. La importància d'aquesta variable és més que justificada si es té en compte, com mostren nombrosos estudis empírics, que l'oficina és el mitjà que utilitza l'entitat bancària per comercialitzar majoritàriament els productes financers o el lloc on l'entitat es relaciona amb els clients. En aquest sentit, una major densitat d'oficines comporta, en principi, una major atenció al client i, per tant, una major probabilitat que el client potencial decideixi actuar amb una entitat financera que té un major nombre d'oficines.

Una anàlisi autonòmica, fent ús de les dades publicades pel Banc d'Espanya, mostra que al final de l'any 2005 el nombre d'oficines operatives a les Balears va ser de 1.155, vint-i-dues oficines més que l'any anterior, xifra que representa el 2,8% del total d'oficines operatives a Espanya. (Vegeu el quadre I-128.)

82. Vegeu els apartats 1.1 i 2.3.2.

QUADRE I-128. NOMBRE D'OFICINES A LES ILLES BALEARS I A ESPANYA (2004-2005)

	Illes Balears			Espanya		
	2005	2004	diferència	2005	2004	diferència
Bancs	531	523	8	14.533	14.168	365
Caixes d'estalvi	598	584	14	22.410	21.503	907
Cooperatives de crèdit	26	26	0	4.656	4.559	97
Total	1155	1.133	22	41.599	40.230	1.272

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

Per tipus d'entitat de dipòsit, a les Illes Balears són les caixes d'estalvis les que guanyen protagonisme quant al nombre d'oficines, amb un 51,8%, enfront dels competidors més directes, els bancs (amb un 46%), mentre que les cooperatives de crèdit suposen tan sols el 2,2%. A escala de l'Estat espanyol, les dades fan palès que també són les caixes d'estalvis les entitats que representen més de la meitat del nombre d'oficines de dipòsit obertes (el 53,9%); les majors diferències es troben en el grau de presència física de les altres entitats. Així, els bancs en termes relatius tenen una menor presència física i representen el 34,9% del total de les oficines de dipòsit obertes a tot el territori espanyol; per contra, les cooperatives de crèdit superen el grau de representació que tenen aquestes entitats dins les Balears, en mantenir un 11,2%. (Vegeu el gràfic A I-1.)

Aquesta realitat es pot entendre com el resultat d'una diferent estratègia que han seguit les entitats de dipòsit. De manera generalitzada, des que es va aprovar el Reial decret 1582/1988, de 20 de desembre, que permetia que s'establissin lliurement pel territori nacional, les caixes d'estalvis han apostat per expandir el negoci

mitjançant la diversificació de productes i també geogràficament, sense oblidar els reptes d'innovació productiva i tecnològica. Conseqüentment, les caixes d'estalvis han augmentat a escala tant de les Balears com d'Espanya, amb una major proporció del nombre d'oficines: 14 noves oficines a les Balears i 907 al conjunt d'Espanya. En canvi, els bancs comercials, amb la finalitat d'aconseguir economies d'escala, ho han fet amb una intensitat menor.

Per mesurar d'una manera alternativa, la importància relativa dels bancs respecte de les caixes d'estalvis, quant a la variable del nombre d'oficines i la seva evolució, es pot fer ús de l'anomenat índex de simetria espacial (IS), definit com el quocient entre el nombre d'oficines que pertanyen a bancs en relació amb les que corresponen a caixes d'estalvis. En cas que el valor sigui unitari, això indica que hi ha una simetria en el mercat analitzat, en el sentit que ambdues entitats —els bancs i les caixes d'estalvis— tenen el mateix nombre d'oficines. De la mateixa manera, si la participació dels bancs (o caixes) en el mercat és superior al de les caixes (o bancs), l'índex serà superior (o inferior) a la unitat. Les Illes Balears es caracteritzen pel predomini de les caixes enfront dels bancs, amb un

índex inferior a la unitat (0,89). El 2005 aquesta situació ha estat comuna a quasi totes les comunitats autònomes: tan sols el País Basc, Galícia i Astúries en són l'excepció. A més, cal comentar que la tendència al llarg dels darrers tres exercicis, tant a les Balears com a la resta de les comunitats autònomes (llevat de Navarra), ha estat d'una contínua reducció en el valor de l'índex, de manera que es confirma el major protagonisme quant al nombre d'oficines de les caixes d'estalvis enfront dels bancs. (Vegeu el gràfic A I-2.)

11.2.2. EL SERVEI BANCARI

A més d'estudiar el nombre d'oficines operatives, és interessant analitzar el grau de servei o cobertura que ofereixen, que es mesura pel nombre d'habitants per oficina.

En el cas de les Illes Balears, en els darrers exercicis la tendència ha estat descendent, en el sentit que ha disminuït el nombre d'habitants atesos per les entitats, fet que es pot interpretar com un major grau de servei o cobertura. Així, el 2005 el nombre d'habitants per oficina bancària era de 851, inferior al de dos anys enrere, que va ser de 857 habitants per oficina. A més, s'ha d'indicar que el 2005 les Balears, després de La Rioja i d'Aragó, són la comunitat autònoma amb una menor proporció d'habitants per oficina, fet que demostra un elevat grau de bancarització i de servei bancari. (Vegeu els gràfics A I-3 i A I-4.)

Cal destacar que, si bé és cert que el nombre d'oficines és una variable comunament utilitzada per aproximar-nos al grau de servei o cobertura bancària, n'hi ha

d'altres —com ara la intensitat de l'ús de les targetes bancàries— que complementen aquesta visió.

Si s'empren les úniques dades disponibles a escala regional, que elabora la Funcas a partir d'estimacions sobre microdades de la indústria per al període, les Illes Balears, juntament amb les Canàries —tal vegada per les condicions d'insularitat i per l'especialització en l'activitat turística—, són una comunitat autònoma amb una concentració de pagaments amb targetes relativament elevada. Així mateix, amb relació a les taxes de creixement interanual de l'ús que se'n fa, també són aquestes dues comunitats autònomes —juntament amb regions com la Comunitat Valenciana, La Rioja, Madrid, Navarra i País Basc—, les que presenten taxes de creixement superiors al 20%. (Vegeu el gràfic A I-5.)

Resumidament, a partir de les dades presentades es pot concloure que les Illes Balears es caracteritzen per tenir, comparativament, un elevat grau de servei o cobertura bancària mitjançant el canal tradicional, l'oficina, o fent ús dels sistemes de pagament més moderns, com és el cas de les targetes bancàries.

11.2.3. EL CRÈDIT DELS BANCs, DE LES CAIXES D'ESTALVIS I DE LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

A les Illes Balears, el crèdit total concedit per les entitats de dipòsit va ser de 29.564 milions d'euros, xifra que indica que el sector de les entitats bancàries el 2005 ha canalitzat el 2,49% del crèdit concedit al

total d'Espanya. Malgrat el començament del gir alcista del tipus d'interès per part del Banc Central Europeu a l'inici del mes de desembre, el 2005 els crèdits concedits han mantingut la tendència ascendent dels anys anteriors i s'incrementen un 24,2% respecte del 2004.

A les Balears el valor dels crèdits concedits per habitant va ser de 30,07 milers d'euros, 5,15 milers d'euros més per habitant que l'any anterior, signe inequívoc de la importància que té aquesta via de finançament per a la societat de les Illes. Cal destacar que l'import dels crèdits per habitant és superior al que es va registrar a l'Estat espanyol (26,86 milers d'euros per habitant), realitat que pot ser explicada pel fet que en els darrers anys les Balears es caracteritzen per presentar una ràtio d'endeutament superior a la mitjana espanyola.

El receptor principal d'aquest volum de crèdit varen ser els sectors dels residents i el sector compost —d'acord amb el Banc d'Espanya— per al conjunt d'institucions financeres no monetàries, les empreses d'assegurances i de fons de pensions, les empreses no financeres i llars, i també les institucions sense ànim de lucre al servei de les llars (96,4%), i en menor manera, les administracions públiques (3,6%). Aquests percentatges són semblants als que es donen a escala de l'Estat espanyol: un 96,9% i un 3,1%, respectivament. (Vegeu el gràfic A I-6.)

A més, amb les aquestes dades s'observa que la demanda de crèdits per part del sector privat a les Illes Balears, així com al conjunt d'Espanya, va mantenir la tendèn-

cia alcista: augmentà el 2005 un 23,8% i un 27,5%, respectivament. Aquests increments en la demanda de crèdits s'explica, bàsicament, pel bon clima econòmic, que va estimular la demanda de finançament i també pel fet que els tipus d'interès dels crèdits, malgrat la pujada del mes de desembre, varen continuar sent molt reduïts històricament, tant en termes nominals com reals, és a dir, una vegada que se n'ha restat la inflació. (Vegeu el gràfic A I-7.)

Si es considera el tipus d'entitat de dipòsit que concedeix el crèdit, les caixes d'estalvis són el principal canalitzador del crèdit, amb un 50,6%; percentatge que és una mica superior al del conjunt d'Espanya (47,9%). Els bancs són els competidors principals de les caixes en l'activitat creditícia, ja que concedeixen el 48,2% dels crèdits que es formalitzen a les Illes i el 46,6% dels que es concedeixen al conjunt d'Espanya. A diferència del que succeeix a escala d'Espanya, les cooperatives de crèdit a les Balears tenen un paper molt residual en la concessió de crèdits, atès que només canalitzen l'1,2% del total dels crèdits, mentre que a Espanya aquestes entitats tenen una major importància comparativa, en concedir el 5,5% dels crèdits. (Vegeu el gràfic A I-8.)

11.2.3.1. Els efectes de comerç impagats

L'estadística dels efectes de comerç tornats impagats, que elabora l'Institut Nacional d'Estadística (INE), informa mensualment del nombre i de l'import dels efectes comercials que les entitats tenen en cartera i que han rebut en la gestió dels cobraments de clients que ha han vençut

dins el mes i dels que han resultat impagats. Cal destacar que els efectes impagats tornats per l'entitat financera s'imputen al mes que es produeix el retorn, independentment de la data que es va presentar el cobrament.

A les Illes Balears, d'acord amb aquesta informació, el nombre d'efectes impagats en el conjunt de l'any 2005 va ser de 22.763 menys que l'any anterior, mentre que l'import va ser el 2005 de 3.010.171,81 milers d'euros, un 7,6% més que el d'un any abans. D'aquestes dades és després que a les Illes durant l'any 2005 l'import mitjà de l'efecte de comerç tornat impagat, per al conjunt de les entitats bancàries, va ser de 3.043,27 euros. Varen ser les cooperatives de crèdit

les entitat que varen negociar un import mitjà per efecte superior (3.243,30 euros), mentre que, al contrari, els bancs ho varen fer per un import mitjà inferior (2.948,77 euros). (Vegeu el quadre I-129.)

La major part d'aquests impagats varen ser negociats pels bancs i les caixes d'estalvis, perquè aquesta és una activitat que duen a terme aquestes entitats dins el seu negoci tradicional de finançament. Així, el 2005 a les Balears ambdues entitats en varen comprendre el 98,2% en nombre i el 98,1% en import. Mentrestant, la importància relativa de les cooperatives de crèdit és molt reduïda, com prova el fet que durant el 2005 tan sols varen gestionar l'1,8% del nombre total i l'1,9% de l'import dels efectes de comerç tornats.

QUADRE I-129. ESTADÍSTICA MENSUAL D'EFECTES DE COMERÇ TORNATS IMPAGATS A LES BALEARS (2005)

	Total		Bancs		Caixes d'estalvi		Cooperatives de crèdit	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Gener	82.848,00	240.996,24	48.335,00	138.869,58	32.830,00	97.246,46	1.683,00	4.880,20
Febrer	69.950,00	228.805,43	39.660,00	125.273,31	29.012,00	99.322,63	1.278,00	4.209,49
Març	83.497,00	238.590,86	47.852,00	133.687,53	33.739,00	100.400,03	1.906,00	4.503,30
Abril	75.127,00	223.036,85	43.564,00	119.536,29	30.130,00	98.898,04	1.433,00	4.602,52
Maig	96.866,00	271.318,93	55.814,00	151.094,39	39.364,00	114.173,83	1.688,00	6.050,71
Juny	108.694,00	317.091,24	67.795,00	191.164,48	39.233,00	120.498,36	1.666,00	5.428,40
Juliol	16.481,00	18.264,03	11.165,00	9.711,22	5.290,00	8.419,45	26,00	133,37
Agost	100.418,00	299.492,53	57.616,00	174.790,28	41.104,00	119.476,59	1.698,00	5.225,66
Setembre	93.217,00	324.605,37	53.520,00	184.277,62	37.998,00	134.047,46	1.699,00	6.280,29
Octubre	86.694,00	304.829,47	50.189,00	170.808,48	34.882,00	128.495,84	1.623,00	5.525,12
Novembre	87.755,00	262.877,10	51.014,00	149.037,39	35.184,00	108.495,82	1.557,00	5.343,89
Desembre	87.576,00	280.263,76	51.017,00	154.786,70	34.969,00	119.777,69	1.590,00	5.699,37
Total	989.123,00	3.010.171,81	577.541,00	1.703.037,26	393.735,00	1.249.252,20	17.847,00	57.882,32

* Imports: milers d'euros.
Font: INE i elaboració pròpia.

Així mateix, resulta interessant assenyalar que les Illes Balears, després de les Canàries, són la comunitat autònoma que, segons les dades del desembre del 2005, presenta un major percentatge d'efectes de comerç impagats respecte dels vençuts, amb un 4,3% i un 5,7%, respectivament.

11.2.3.2. El mercat hipotecari

A les Balears durant l'any 2005 varen formalitzar un total de 55.955 garanties hipotecàries, 9.324 més que al llarg de l'any anterior. En termes monetaris, aquestes hipoteques varen suposar 8.020,91 milions d'euros, un 32% més que durant l'any 2004. Es tracta de dades coherents amb l'auge que caracteritza el mercat immobiliari de les Illes —el preu

mitjà d'un habitatge va augmentar el 13,9% durant l'any 2005. D'aquesta manera, per al conjunt de l'any, la quantia mitjana hipotecada a l'arxipèlag balear va ser superior als 143.000 euros, 5.368,72 euros més que la mitjana a escala espanyola. (Vegeu el quadre I-130.)

Amb dades del mes de desembre del 2005, cal destacar que les Illes Balears són la comunitat autònoma amb major nombre de finques amb hipoteques constituïdes per cada cent mil habitants de 7.089 hipoteques (considerant el grup de població amb edats compreses entre els devuit i els vuitanta-quatre anys del padró municipal de l'any 2005), xifra que contrasta amb les 2.811 hipoteques de Galícia, la menor del conjunt d'autonomies espanyoles. La major part del nombre i de l'im-

QUADRE I-130. CONSTITUCIÓ DE GARANTIES HIPOTECÀRIES SOBRE BÉNS IMMOBLES (2004-2005)

	2005		2004		Variació 05/04	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Finques rústiques	2.862	775,48	2.813	550,91	1,74	40,76
Finques urbanes	53.093	7.245,44	43.818	5.524,23	21,17	31,16
Concedides per bancs	22.043	3.142,83	19.395	2.644,84	13,65	18,83
sobre finques urbanes	20.991	2.837,49	18.290	2.420,98	14,77	17,20
sobre finques rústiques	1.052	305,35	1.105	223,86	-4,80	36,40
Concedides per caixes d'estalvis	25.575	3.655,32	20.345	2.475,04	25,71	47,69
sobre finques urbanes	24.228	3.359,97	19.127	2.237,67	26,67	50,15
sobre finques rústiques	1.347	295,35	1.218	237,37	10,59	24,43
Concedides per altres entitats	8.336	1.222,75	6.891	955,26	20,97	28,00
sobre finques urbanes	7.873	1.047,97	6.401	865,58	23,00	21,07
sobre finques rústiques	463	174,78	490	89,68	-5,51	94,89
Total d'hipoteques	55.955	8.020,91	46.631	6.075,14	20,00	32,03

* Nombre en milions d'euros.
Font: INE i elaboració pròpia.

port de les hipoteques constituïdes a les Balears varen ser sobre finques urbanes: un 94,9% i 90,3%, respectivament. (Vegeu el gràfic A I-9.)

Aquesta realitat s'explica fonamentalment per la dinàmica tan expansiva que caracteritza el mercat immobiliari en aquests darrers exercicis. Així, el 62,82% de les hipoteques urbanes varen ser subscriïdes sobre els habitatges i agrupen un total de 5.027,73 milions d'euros, quantitat que representa el 69,4% de l'import dirigit a les hipoteques sobre aquests tipus de finques. Per ordre de rellevància, quant a l'import, les segueixen les hipoteques destinades a finançar la compra d'oficines i garatges (amb el 22,2%) i de solars (amb el 8,4%).

Per tipus d'entitat que concedeix la garantia, a les Illes Balears són les caixes d'estalvis les que exerceixen un paper important, tant en el nombre d'hipoteques concedides (un 45,7%) com en l'import (un 45,6%), al temps que són les entitats que han crescut més amb relació a la quota dins el mercat hipotecari, tant en el nombre (25,7%) com en l'import (47,7%). Les segueixen, en ordre d'importància, els bancs, que —si bé varen augmentar el nombre i l'import d'hipoteques concedides, amb un 13,6% i un 18,8%, respectivament— varen disminuir (un 4,8%) el nombre d'hipoteques concedides sobre finques rústiques, encara que no la quantia, que es va incrementar un 36,4%. Les 8.336 garanties restants, per un import de 1.222,75 milions d'euros, foren concedides per altres entitats. (Vegeu el gràfic A I-10.)

Una anàlisi detallada permet assenyalar que l'estructura, tant del nombre com de l'import de les hipoteques concedides per cada tipus d'entitat, va ser bastant semblant a la que ja s'ha comentat: la gran majoria es va subscriure sobre finques urbanes, enfront de les rústiques.

11.2.4. ELS DIPÒSITS EN ELS BANCS, EN LES CAIXES D'ESTALVIS I EN LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

Els dipòsits en bancs, en les caixes d'estalvi i en les cooperatives de crèdit a la comunitat autònoma de les Illes Balears varen ser de 14.686 milions d'euros, la qual cosa representa l'1,52% del total dels dipòsits del sistema financer de l'Estat espanyol. Seguint l'evolució ascendent dels darrers exercicis, el valor dels dipòsits captat pel sistema bancari va ser un 3,1% superior al que es va registrar l'any anterior, cosa que reflecteix el dinamisme de l'economia, si bé aquest increment ha estat considerablement inferior al de l'exercici anterior, que va ser de l'ordre del 13,3%.

L'import del dipòsits per càpita, que ens aproxima a l'estalvi financer mitjà en comptes de dipòsits per persona, també s'ha incrementat, ja que ha passat a ser de 14,94 milers d'euros el 2005. Aquesta xifra va representar un augment de 0,03 milers d'euros per càpita, respecte de l'any anterior. És important destacar que la intensa innovació financera, juntament amb la reducció en la taxa d'estalvi experimentada durant els anys passats, ha propiciat que aquesta variable resulti considerablement inferior a la corresponent al crèdit expressat

en termes per càpita, que, com s'ha indicat prèviament, va ser de 30,07 milers d'euros per al mateix període de temps.

Fent referència al tipus de dipositant, el sector privat va seguir sent el principal protagonista, ja que va fer el 96,2% dels dipòsits totals, mentre que el sector públic tan sols va aportar-ne el 3,8%. En el marc de l'economia espanyola, l'aportació del sector públic va ser un poc superior, del 5,7%. (Vegeu el gràfic A I-11.)

En els dipòsits en altres sectors residents, el Banc d'Espanya diferencia entre dipòsits a la vista, d'estalvi i a termini, en funció de la rendibilitat i la liquiditat. El dipòsit més líquid és el dipòsit a la vista i el més rendible, el dipòsit a termini. Al llarg del 2005 els dipòsits constituïts han estat majoritàriament per un termini superior a dos anys, que es varen incrementar notablement, de manera que arriben a suposar el 44,6% i el 56% de tots els dipòsits constituïts aquest any a les Balears i a Espanya, respectivament. La resta de dipòsits es reparteix a parts gairebé iguals, amb un lleuger avantatge per als dipòsits a la vista a la nostra regió (28,8%) i al conjunt nacional (24,9%).

Amb relació a la distribució dels dipòsits entre les diferents entitats, a les Illes Balears les caixes d'estalvis han consolidat el lideratge en la captació de dipòsits. Així, el 2005 varen aconseguir el 64,5% del total de constituïts. D'altra banda, en la banca comercial la quota de mercat ha descendit, respecte del total de dipòsits concedits, de manera que representa el 33,8%, mentre que l'altre 1,6% ha estat en mans de les cooperatives de crèdit. A

escala de l'Estat espanyol el major protagonisme el mantenen també les caixes d'estalvis, si bé en un percentatge menor, del 52,6%. (Vegeu el gràfic A I-12.)

11.2.5. EL FLUX FINANCER DE LES BALEARS

El saldo net en la intermediació bancària, definit com la diferència entre els crèdits nets totals i els dipòsits nets totals, mostra que a les Illes Balears hi hagut una tendència clarament ascendent en el recurs del crèdit en termes relatius respecte del creixement dels dipòsits. Així, mentre que el saldo el 2004 era de 9.553 milions d'euros, uns anys després, el 2005, s'ha situat en els 14.878 milions d'euros, un 55,7% major. Si bé són dades rellevants, no s'han d'interpretar necessàriament com un factor negatiu, sinó més aviat com un canvi de patró de finançament i d'inversió financera regional. Factors com el recurs creixent a l'endeutament hipotecari i, sobretot, el manteniment del tipus d'interès en uns nivells històricament reduïts, contribueixen a explicar aquesta situació.

En termes relatius, per determinar el signe i la magnitud d'aquesta necessitat (capacitat) de finançament, es pot fer ús de la ràtio entre els crèdits i els dipòsits. Quan aquesta ràtio presenta valors inferiors (o superiors) a la unitat, l'estalvi captat mitjançant els dipòsits és major (o menor) al volum del crèdit concedit per les entitats bancàries que operen al territori. Ara bé, cal interpretar amb una certa cautela la ràtio, ja que l'indicador no reflecteix la possibilitat de fluxos financers interregio-

nals produïts pels mateixos circuits interns de capital de les mateixes entitats que operen en diferents territoris. Feta aquesta matisació, l'anàlisi d'aquesta ràtio mostra que les Balears ocupen una posició clarament deutora, com ja s'ha indicat. Un estudi comparatiu per comunitats autònomes palesa que, si bé les Illes són les que presenta relativament un major volum de crèdits en relació amb els dipòsits, amb una ràtio de 2,01, aquesta és una realitat comuna actualment a totes. Així, el 2005 totes les regions presenten ràtios amb un quocient crèdit/dipòsit superior a la unitat. (Vegeu el gràfic A I-13.)

Diferents són les causes que contribueixen a explicar aquest comportament. En primer lloc, el nivell i la taxa de variació del preu de l'habitatge ha augmentat de manera tan notable al conjunt d'Espanya i a les Balears que, lògicament, ha implicat un major grau d'endeutament creditici. Així mateix, si bé s'hi ha registrat un gir de la política monetària dissenyada pel Banc Central Europeu al final de l'any 2005, els tipus d'interès han estat en uns nivells històricament reduïts, de manera que es fomenta una major sol·licitud de crèdits destinats al consum. D'altra banda, el creixement dels llocs de feina, juntament amb un augment paral·lel de les expectatives de renda bruta de les llars, ha conduït a increments de l'endeutament familiar fins a nivells històrics i, consegüentment, ha animat que la població sol·licités crèdits. Per acabar, una major cultura financera, ha encoratjat que els estalviadors facin ús d'altres productes financers diferents dels dipòsits.

11.2.6. LA PRODUCTIVATAT DE LES ENTITATS BANCÀRIES

El grau d'atenció al client, juntament amb el nivell d'activitat econòmica i bancària, aspectes analitzats anteriorment, determinen la dimensió mitjana del negoci que capta cada sucursal i, per tant, la productivitat dels factors que s'han emprat.

El 2005 les oficines bancàries que operen a les Illes Balears es caracteritzen per presentar un menor grau de productivitat que a escala nacional, tant en relació amb la concessió de crèdits com quant a la captació de dipòsits. Així, durant l'exercici esmentat l'oficina de les Balears va concedir per terme mitjà un import de 2.886 milers d'euros en concepte de crèdits, inferior al que ofereix una oficina que actua en l'àmbit de l'Estat espanyol. Quan l'anàlisi es fa amb relació al volum de dipòsits aconseguits per oficina, l'oficina a escala nacional mostra un grau de productivitat encara molt superior. Concretament, el nombre de dipòsits que rep una oficina a escala nacional és, per terme mitjà, de 10.492,23 milers d'euros més que una oficina operativa a les Illes.

Una dada positiva que resulta d'interès és que la productivitat de l'oficina bancària ha millorat a les Balears, segons es dedueix quan s'analitzen comparativament amb les dades de dos anys enrere; així, les oficines ubicades a l'arxipèlag balear varen concedir 7.505,14 milers d'euros més en concepte de crèdits l'any 2005 respecte del 2003, i el volum de dipòsits per oficina va augmentar en 1.343,54 milers d'euros durant aquest període de temps. (Vegeu el gràfic A I-14.)

11.3.

LA SOCIETAT DE GARANTIA RECÍPROCA ISBA

L'anàlisi del conjunt d'institucions financeres que operen a les Balears no seria completa si no s'examinàs la Societat de Garantia Recíproca de les Illes Balears ISBA, atès que aquesta institució —constituïda el 18 de juliol del 1979— ja té una llarga experiència en el panorama balear i també una importància cabdal per al teixit productiu de les Illes. Efectivament, ISBA compleix el seu objectiu social, que és prestar garanties personals —per aval o per qualsevol altre mitjà admès en dret diferent de l'assegurança de caució— a favor dels socis, per a les operacions que es facin dins el gir o el tràfic de les empreses de què siguin titulars, si el domicili social n'és a la comunitat autònoma de les Illes Balears, i ha permès que especialment les petites i mitjanes empreses hagin pogut accedir a un flux de finançament amb unes millors condicions de mercat. A més, els socis d'aquesta societat de garantia recíproca han pogut gaudir d'altres avantatges, com ara rebre serveis d'assistència i d'assessorament financer.

El 2005 el nombre de socis que conformaven ISBA va ser de 5.009, 253 socis més que l'any 2004; majoritàriament aquests socis es varen concentrar en dos sectors: el comerç (30,58%) i la indústria (19,07%), i, principalment, a dues poblacions: Palma (40,15%) i Inca (18,97%).

El capital subscrit pels socis va ser el 2005 de 7.012 milers d'euros, un 0,64% superior al de l'any anterior, si bé encara no ha

aconseguit arribar al nivell del 2002, que va ser de 7.230 milers d'euros. El 62,5% d'aquest capital ha estat subscrit pels socis partícips i un 37,5%, pels protectors. Cal destacar la implicació de la comunitat de les Illes Balears i de la caixa d'estalvis Sa Nostra, ja que ambdues institucions havien subscrit el 31 de desembre del 2005 la quantia de 1.262,03 milers d'euros i de 600,970 milers d'euros, respectivament, la qual cosa representa quasi el 71% del total subscrit pels socis protectors. Pot ser interessant assenyalar que, mentre que la comunitat de les Illes Balears havia desemborsat tot el capital subscrit, l'entitat financera Sa Nostra ho havia fet en 195,329 milers d'euros la data esmentada.

El risc viu per avals concedits va ser de 92.547 milers d'euros, un 4,8% més que durant l'any 2004. Com ja resulta habitual en aquests darrers exercicis, el risc viu en vigor es va concentrar principalment en les empreses petites (de dos a quatre treballadors) en un 23,2%, i majoritàriament, en empreses que dediquen l'activitat als serveis de la construcció (19,6%) i del comerç (17%). L'anàlisi de la distribució geogràfica del risc evidencia que es va concentrar de manera destacada a dues poblacions: Palma (48,8%) i Inca (22,6%). Així mateix, resulta d'interès comentar que aquest risc viu ha tingut el suport majoritàriament d'algun tipus de garantia, de tipus hipotecari o personal, ja que només el 22,92% no en tenia cap. A més a més, s'ha d'indicar que les entitats receptores de l'aval del risc en vigor han estat bàsicament les caixes d'estalvis (44,1%) i la banca (20,3%), mentre les cooperatives de crèdit ho han estat de

QUADRE I-131. DADES DE L'IMPACTE ECONÒMIC I SOCIAL D'ISBA

	2003	2004	2005
Nombre d'empreses beneficiades per l'aval d'ISBA	244	235	320
Llocs de feina mantinguts per aquestes empreses	4.408	4.357	5.791
Suport a la creació de noves empreses	65	81	114
Contribució a la creació de nous llocs de feina	139	208	355

Font: Informe anual d'ISBA (2005).

manera més aviat residual, per un 3% (l'altre 32,6% s'adreça mitjançant la resta d'entitats).

Una dada que mostra el dinamisme d'ISBA durant el 2005 és que durant aquest temps 320 empreses es varen beneficiar de l'aval d'ISBA, 85 empreses més que el 2004, de manera que es contribueix a mantenir 5.791 llocs de feina. Cal destacar que durant l'any 2005, amb la implicació d'ISBA, es varen crear 114 noves empreses, al temps que s'ha fomentat la creació de 355 nous llocs de feina, xifres que superen amb escreix les dels darrers exercicis. (Vegeu el quadre I-131.)

Amb relació a les condicions financeres, el tipus mitjà d'interès ha mantingut la tendència descendent dels darrers exercicis i s'ha situat el 2005 en el 3,37%, enfront del 3,63% de l'any anterior; el termini mitjà s'ha ampliat considerablement fins als noranta-cinc mesos, mentre que l'import mitjà s'ha reduït en tan sols tres euros. Resumidament, en termes generals les condicions preferents a què han tingut accés les empreses han millorat.

11.4.

EL MERCAT DE LA BORSA

Atès que les empreses vinculades a l'arxipèlag són majoritàriament empreses de petites dimensions —quasi el 90% de les empreses amb assalariats tenen menys de deu treballadors—, és cert que el finançament concedit per les entitats de dipòsit resulta la via tradicional i bàsica que fan servir per captar finançament. No obstant això, el fet que, d'una banda, en els darrers anys les empreses considerin cada vegada més la possibilitat d'operar en el mercat borsari per aconseguir recursos financers i, de l'altra, la circumstància que els estalviadors —cada dia, amb una major cultura financera— considerin la possibilitat d'invertir financerament a la borsa, fa necessari aproximar-nos a la realitat d'aquest mercat l'any 2005.

La trajectòria de les borses al llarg del 2005 en termes generals ha respost positivament als ensurts causats per l'escalada dels preus del petroli i d'altres matèries primeres, gràcies a la moderació dels costos salarials i a l'augment de la productivitat. Un altre factor que també ha contribuït favorablement a donar una empenta a les

cotitzacions ha estat la gran liquiditat, a causa de les polítiques monetàries que s'han instrumentat. Així, el 2005, per tercer any consecutiu, els mercats de valors han tancat amb balanços favorables. Aquest bon comportament s'ha sustentat sobretot en uns beneficis empresarials millors dels esperats, juntament amb un context de tipus d'interès històricament baixos.

El mercat de renda variable espanyol va tenir un exercici molt positiu, segons es desprèn de la revaloració dels principals índexs de referència. Així, l'índex Ibex-35 va sobrepassar la quota dels 10.700 punts i acumulà uns guanys del 18,2%. Ara bé, a diferència del que succeïa en els dos anys anteriors, els beneficis eren una mica inferiors als de l'índex europeu EuroStoxx-50, representatiu del conjunt de la zona

de l'euro, que es va revalorar un 21,3%, a pesar que el 2005 l'economia espanyola va mostrar un creixement més vigorós que els principals països del continent. (Vegeu el gràfic A I-15.)

Pel que fa als valors de les empreses de les Balears que cotitzen en el mercat borsari, cal destacar que tots varen tancar el 2005 amb revaloracions anuals superiors a la que ha obtingut el principal índex de referència del mercat espanyol. Així, Corporación Financiera Alba va tancar l'exercici 2005 amb una revaloració del 52,72%, més del triple de la de l'Ibex-35. D'altra banda, Sol-Melià, Endesa i el Banc de Crèdit Balear varen aconseguir revaloracions del 47,1%, del 28,5% i del 21,78%, respectivament, per sobre de la revaloració del 18,2% de l'Ibex-35 durant aquest mateix període.